

19. ТАРАС ШЕВЧЕНКО ЯК ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ

Антоніна Лобас

Національний університет харчових технологій

Вступ. Тарас Шевченко — видатний український поет, прозаїк, драматург, художник, політичний і громадський діяч. Він був людиною універсальних обдарувань та інтересів. Все його життя і творчість були присвячені українському народу. Поет мріяв про ті часи, коли його країна буде незалежною суверенною державою, коли в Україні шануватимуться мова, культура та історія народу, а люди будуть щасливими. Піднесена поезія Кобзаря, сповнена вірою, синівською любов'ю до своєї Батьківщини. Уся його творчість присвячена свободі й розвитку українського народу, які можливі лише у «своїй хаті» — власній національній державі, де — «своя правда, і сила, і воля».

Мета роботи. Дослідити та проаналізувати постать Тараса Григоровича Шевченка як талановитої людини та громадського діяча.

Виклад основних результатів дослідження. Із середини XIX ст. Т. Шевченко входить у нашу історію та культуру як історичний та політичний діяч. Про себе він сказав: «Історія мого життя є частиною історії мого народу». Саме Кобзар вивів українську культуру на вищий щабель розвитку, сміливо підкреслив її національну самобутність. В умовах української бездержавності Правдивому Слову поет надавав особливого значення. Він писав: «...возвеличу малих отих рабів німих! Я на сторожі коло них поставлю слово...». Перша його книга «Кобзар» (1840 р.) засвідчила воскресіння нації в драматичний період національної історії і мала величезний вплив на піднесення української національної свідомості.

Слово «Україна» — одне з найуживаніших у поезії Т. Шевченка. Почуття саможертвної любові до Відчизни висловлено з такою силою, що до них важко відшукати аналогію [1, с. 56-60]. Зокрема, про це свідчить надрукована в 1845 р.

героїчно-романтична поема «Гайдамаки», цикл поезій «Три літа» (центральним твором якого є «Сон») (1843-1845), поема «Кавказ», послання «І мертвим і живим...», поезії «Чигирине, Чигирине», «Великий льох», «Стоїть в селі Суботіві» та ін., в яких Т. Шевченко гостро виступив проти соціально-національного гноблення українського народу [5, с. 125].

Велику вагу мали й мають Шевченкові вислови, що торкаються долі рідної землі, минулого України й надії на краще наше майбутнє. І тут, на чужині, слова його поезії стають молитвою. Особливо виразні вони в поемі «Послання», «Хто матір забуває, того Бог карає», «В своїй хаті своя правда, і сила, і воля», «Нема на світі України, немає другого Дніпра», «Що ми, чії сини, яких батьків, ким, за що закуті». Або з інших поем: «...немає нічого в Бога, як Дніпро, та наша слава України» («І виріс я на чужині»), «Кохайтєся, та не з москалями» («Катерина»), «Встане Україна, і розвіє тьму недолі» («Суботів») [3, с. 120-134].

У 1846 р. в Києві Т. Шевченко знайомиться з М. Костомаровим, М. Гулаком, М. Савичем, О. Марковичем та іншими членами таємного Кирило-Мефодіївського товариства (засноване в грудні 1845 — січні 1846 рр.), яке розробило першу політичну програму для українства. Поет стає членом цієї організації. Протягом 14 місяців існування «браття» збиралися кілька разів на тривалі філософські й політичні дискусії та підготували ряд положень своєї програми [4]. Найважливіші з них, сформульованих Костомаровим, містилися у творі під назвою «Закон Божий (Книга Буття українського народу)», який був написаний у дусі романтизму та ідеалізму того часу, проіннятий шануванням християнських цінностей і панслов'янськими елементами. Цей твір закликав до перебудови суспільства на засадах справедливості, рівності, свободи, братерства. Серед пропонованих у ньому конкретних заходів були скасування кріпацтва, ліквідація юридичних відмінностей між станами, доступність освіти для мас. Національне питання, що з усією очевидністю привернуло найбільшу увагу товариства, ставилося в широкий контекст панславізму: «Всі слов'янські народи мають право вільно розвивати свої культури і, що найважливіше, вони повинні утворити слов'янську федерацію з демократичними інститутами, аналогічними тим, що є у Сполучених Штатах». Функціонування Кирило-Мефодіївського товариства було першою спробою інтелігенції перейти від культурницького до політичного етапу національного розвитку. Однак із часом товариство привернуло увагу царського уряду і зазнало ліквідації, оскільки уряд побачив у ньому потенційну небезпеку зростаючої національної свідомості українців. Ліквідація товариства дала сигнал до наступу антиукраїнської політики і ознаменувала початок довгої безупинної боротьби української інтелігенції з російським царатом.

Висновки. Ім'я Тараса Шевченка відоме в усьому світі: у багатьох країнах йому встановлені пам'ятники, його твори перекладені майже на всі мови світу, його ім'ям в Україні названі навчальні заклади, театри, площі, вулиці, міста. Національна опера України, Київський національний університет, центральний бульвар міста Києва носять ім'я видатного сина українського народу — Тараса Шевченка, поета, який віддав усі свої сили боротьбі за визволення рідної України від соціального і національного гніту [2, с. 5-23]. Уся творчість великого Кобзаря зігріта гарячою любов'ю до Батьківщини, проіннята священною ненавистю до ворогів і гнобителів народу. Його думи, його пісні, його полум'яний гнів, його

боротьба за світлу долю трудового люду були думами, піснями, гнівом і боротьбою мільйонів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар М. Образ України в поезії Т. Г. Шевченка / М. Бондар // Вісник АН України. — № 6. — 1993. — С. 56-60.
2. Кирилюк Є. Войовничий характер Шевченківського реалізму // Зб. праць XV наук. Шевченківської конференції / Є. Кирилюк // — Одеса, 1968. — С. 5 — 23.
3. Пільчук І. І. Народнопоетична основа образу України в ліриці Шевченка // Зб. праць ювілейної десятої наукової Шевченківської конференції / І.І. Пільчук // — Канів, 1961. — С. 120-134.
4. Неділько Г. Я. Тарас Шевченко: життя і творчість. — К., 1988. — 245 с.
5. Лепкий Б. Про життя і твори Тараса Шевченка. — К., 1994. — 125 с.